

„...és ímé én ti veletek vagyok minden napon a világ végezetéig. Ámen ! ”

Hálaadó Harangszó

2001. április 15. AZ ÁCSI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉG GYÜLEKEZETI LAPJA

II. évf. 1.-2. szám

FELTÁMADOTT

Lekció: János: 20: 1-8.

Textus: Lukács: 24: 34.

Az evangéliumok egyöntetűen adnak hírt arról, hogy Húsvét reggelén kik voltak Jézus sírjánál, akik meggyőződhetek arról, hogy az Úr feltámadott.

Isten segítségével arra a nagy feladatra vállalkozom, hogy a mai modern, kételkedő és sok esetben hitetlen embert meggyőzzem Krisztus feltámadásáról.

1./ Igaz, hogy az evangélisták hol angyalt, hol embert említene, ezen ne ütközzünk meg, tudjuk nagyon jól, hogy egyes emberenként változik a világnézet: így Máté angyalt /Mt. 28: 2-5./, Márk embert /Mk. 16: 5-6./, Lukács két embert /Lk. 24: 4./, ismét János két angyalt említ /Jn. 20: 12./. Mindez nem homályosítja el a feltámadás tényét.

Az sem homályosíthatja el a feltámadás tényét, hogy Arimáthiai József a keresztről levett Krisztus-testet egy ideiglenes sírba helyezte s onnan a maga új sírjába vitte, a sír szájára nagy követ hengerítve /Mt. 27: 60./, s húsvét reggelén az asszonyok tévedésből egy másik sírbolthoz mehettek. Esetleg a zsidók vagy rómaiak lopatták el a holttestet.

Mindezekre a véleményekre cáfolat a felvett jánosi ige, ki mint szemtanú bizonyítja, hogy a gyolcslepedő és keszkenő ott voltak a sírban! Ha a holttestet ellopták volna, a tolvajok ruhástól vitték

volna el, mert még az éj leple alatt sem volt arra idő – figyelembe véve az erős őrséget -, hogy a holttestet levetkőztessék! Ennek nem is lett volna értelme, hisz nagy pénzt jelentett abban az időben száz font mirha és drága kenet /Jn. 19: 39./, amibe Arimáthiai József és Nikodémus göngyölgették a szent testet gyolccsal együtt. Biztosan az asszonyok sem tévesztették el a sírboltot, mert személyesen látták: miképpen helyeztetett el teste /Lk. 23: 55./. Érdekes, a sírboltot az archeológusok megtalálták, s azt hiszik, abban feküdt Jézus.

A feltámadásban kételkedők a bibliai jelentés alapján: a főpapok és farizeusok kérték Pilátust, hogy őrizze a sírt, nehogy az ő tanítványai odamenvén éjjel, ellopják /Mt. 27: 64./. Hajlandók megvádolni a tanítványokat, hogy ők vitték el, hogy mondhassák: Feltámadott!

Ez lehetetlen! Annyira összetörték és a szörnyű halál láttára megfélemlítettek voltak, hogy erre gondolni sem mertek! Különben is, ha akármelyikük tette volna ezt, mivel nincs titok a nap alatt, később kitudódott volna – nagy szégyent és büntetést okozva. A hivatalos zsidó tényezők ily értelmű

próbálkozása még az őrség pénzen való megvásárlása árán sem sikerült /Mt. 28: 11-15./.

Hogy történt a feltámadás? Hogy lehetett az, hogy Krisztus öt sebből elvérzetten ki tudott jönni a sírboltból, melyet nehéz kötömb zárt el, őrizték és le volt pecsételve? Hogy tudott kb. hét kilométert gyalogolni feltámadása napján két tanítványával Emmausba? /Lk. 24: 13-31./ Hogy lehetett az, hogy még aznap este részt vett jeruzsálemi tanítványai vacsoráján is? /Lk. 24: 36-43./

Csak egy tökéletes és Isten-ember tud feltámadni a halálból lelki és fizikai testben, a bűnös ember nem, a mi testünk a sírban marad s ott elenyészik, porrá lesz. Mi már tudunk atomokról, molekulákról. Isten keze tartja össze azokat, így tartotta össze Krisztus testét is, hogy rothadást ne lásson, és feltámasztotta a halálból. Ez volt Isten legnagyobb csodája, megmutatva örök isteni erejét, mely

győzedelmeskedik a sötétség, bűn, gonoszság, zsarnokság, gyötrellem felett, bizonyítva, hogy a halál nem az utolsó szó.

Csodák mindig voltak és lesznek. Az ember is igyekszik csodát tenni, és el is ér valamit: a halott szemének, szívének, veséjének átültetése egy halálra ítélt emberi testbe manapság már nem újság. A csodák mögött higgyétek el – Isten áll.

A feltámadott Jézus csak Istentől nyert erejével tudta megjárni a Jeruzsálem-Emmaus közti utat, s zárt ajtón át is bejutni tanítványaihoz. Istennél semmi sem lehetetlen!

Mi is most együtt vagyunk, mint a tizenegy és hozzátartozóik ama első Húsvét reggelén Jeruzsálemben. Legyen a mi hívő bizonyágtételünk, mint az övék: „**FELTÁMADOTT AZ ÚR BIZONNYAL!**”

PÜNKÖSD

Pünkösöd a szentlélek kitöltetésének az ünnepe. Apentokosté = ötvenedik nap görög szóból, a zsidó Hag hak-kaszir = aratás ünnepe, Hag saubot = „hetek ünnepe” görög elnevezése, amely az újszövetségi korban már nem csupán aratási hálaünnep, hanem egyúttal a Sínai-hegyi szövetségekötés emlékünnepe is volt. A tanítványok nyilván erre az ünnepre gyülekeztek össze, s ekkor élték át egyrészt az ószövetségi ígéretek, másrészt Jézus ígéretének beteljesedését: „Megteltek Szentlélekkel”.

A Szentlélek a Szentháromság harmadik személye, az Atyának és Fiúnak lelke, aki Húsvét után 50 napra, ill. a mennybemenetel után 10 napra jött el a tanítványokra, őket apostolokká avatta.

Az apostol szó magyarul: küldött. A korabeli nyelvben külpolitikai képviselőt, mai szóval nagyköveti megbízatást jelentett.

Az egyháztörténelemben az „apostol” címet csak azokra a tanítványokra használjuk, akik az Úr Jézus földi életének, kereszthalálának és feltámadásának szemtanúi voltak. /Összesen 12+1 apostolról beszélhetünk./ A tizenkettes tanítványi körbe az áruló Júdás helyébe Mátyást választották meg a többiek.

Ha Pünkösdről szólnunk, kell beszélnünk a Szentlélek jelképeiről is. Legjellemzőbbek:

A **SZÉL**: Ez a kép magától adódik, mert a Szentírás eredeti szövegében a lélek és a szél megjelölésére ugyanaz a szó szolgál. Nagyon találó az egybeesés: mindkettő munkája titokzatos, irányíthatatlan és letagadhatatlan. Mondhatja-e valaki, hogy nincs szél, amikor itt virágokat termékenyít meg, amott hegyeket gyalul le? Tagadhatjuk a Szentlélek hatását, amikor sok szép fogadkozásunkat elviszi a

gyümölcstermésig, vagy ledönti bennünk a gőg hegyeit?

A **TŰZ**: Már az Ószövetségben tűzzel szentelte föl Isten a szent sátor és Salamon templomát. A tűz éget. Kifejezi annak szentségét, aki „emésztő tűz”. Mennyi égetni való van a szívben! /gyávaság, hitelenség, tisztátalanság/. A tűz keményít: a vasból acél lesz, a sárból téglá, az agyagból porcelán. Mily gyöngye edények voltak a tanítványok Pünkösöd előtt! S mivé tette őket a pünkösdi Lélek: bátor hitvallók, hősök és vértanúk lettek!

E jelkép alapján beszél népünk piros pünkösöd napjáról:

„Szép piros a pünkösöd reggel,
Mintha tűzzel, Szentlélekkel
Menny-Föld tele volna.
E napot fent s lent megülik,
E nap oly ragyogva nyílik,
Mint hajnali rózsa.

/Arany J.: Az ünnepontók/

A **VÍZ**: Jézus a Szentlelket élő vízhez hasonlítja. Ez az élő víz felüdíti a szomjas lelket, elmosza a lelki szennyet: s gazdagon árad, hogy a Lélek gyümölcseit teremhessük. További képeket is találunk /jelképeket/, ilyen a lámpás, ajándék, galamb, pecsét, zálog, kenet.

Valamennyi kép arra szolgál, hogy közösségbe vonjon a Szentlélekkel, közölje velünk erejét és áldását, megláttassa az Ő munkásságát.

Az első Pünkösdön háromezer ember tért meg és keresztkelgett meg. Ezek nem magányosan - Robinson módon - élték hívő életüket. Kitartóan

részt vettek az apostoli tanításban, a közösségben, a kenyér megtörésében és az imádkozásban.

A Szentlélekről szóló tanítás feledata, hogy meghatározza hitünk döntő kérdéseit. Szentlélek

nélkül minden csak „elmélet” marad, pedig nekünk életre van szükségünk!

Molnár István
lelkipásztor

A KÖLCSÖNKÉRT „POHÁR ÉS TÁNYÉROTSKA”

A pusztító erejű 1763. évi komáromi nagy földrengés után az ácsi református eklézsia igen gyorsan helyreállította erősen megrongálódott épületeit: a templomot, az iskolát és a parochiát. Az újjáépítés után jelentős pénztári maradványt számoltak össze. A 120 éve használatban lévő úrvacsorai kehely aranyozása már erősen megkopott. Maradványpénzből a kehely újra aranyozására gondolt az eklézsia vezetése, ezért 1765 szept. 23.-án Varga Ferenc gondnok és Kiss Ferenc rektor Révkomáromba vitték egy név szerint nem ismert ötvöshöz. November 3.-án már itthon is volt az aranyozott „Úr Asztalára való Pohár”. A munkáért 30 forint 77 krajcárt kért az ötvös. /Összehasonlításképpen: a rektor fizetése természetbeniek mellett évi 25 forint volt./ Még új úrvacsorai kehely készíttetésére is maradt pénz, mert dec. 14.-én a „megmaradandó summá”-ból ugyanattól az ötvöstől Ácsra hozták az új kelyhet, ami 53 forint és 1 ” krajcárba került.

Bő öt hét telt el úgy, hogy a régi úrvacsorai kehely nem volt Ácson, az új pedig még nem készült el. Aligha engedheti meg lelkész az ilyen helyzetet.

Igen aprólékos levéltári munkával összeállt a kép úgy 17-18 éve. A Dunántúli Református Egyházkerület levéltára az alábbiakat őrizte meg. Pér község reformátusai a 18. század közepén a Győri Püspökség nyomására pap nélkül maradtak, árvaságra jutottak. A gyülekezet szent edényeit világi emberek őrizték. Előbb Ujj Miklós, majd halála után fia, Ujj János. Amikor Ujj János is elhunyt, az özvegyen maradt asszony egy katolikus férfihez ment feleségül. Az árvaságban is összetartó péri presbitérium akkor úgy döntött, hogy az úrasztali

edények őrzését Győri Ferencre és Győri Miklósról bízta. Az ácsiak ismerték a Péren kialakult helyzetet, ezért kopogtattak náluk kérésükkel, aminek eredményeként tőlük kapta kölcsön az ácsi gyülekezet az úrasztali kelyhet és kenyérosztó tányért, amíg sajátjai elkészültek. A kölcsönadás még 1764-ben történt. Bizonyára azért, mert az adakozás várakozást meghaladó mértéke már ebben az évben lehetővé tette, hogy az ácsi presbitérium elhatározza szent edényeinek javíttatását és egy új kehely készíttetését. Amikor azután 1765-ben azok elkészültek, Pápai Tóth Ferenc ácsi prédikátor a kölcsönkért péri úrasztali edényeket visszaadta. Péren azonban még rendezetlen viszonyok álltak fenn, ezért nem oda, hanem Bagossy Márton, a tatai Tractus akkori notáriusa kapta kézhez azokat. Az ő halála után a „pohár és tányérotska” Borsathi István etei prédikátorra bízott. Ez az átadás az egyházmegyei gyűlés jegyzőkönyve szerint Dadon történt 1791 májusában. Később a kelyhet és a tányért Pázmándra vitték. Ennek okát nem ismerjük, hiszen a péri gyülekezet üldöztetése már megszűnt, bár a viszonyok rendeződése még igen hosszú időt igényelt.

Ennyit sikerült egyházkerületünk levéltárában nyomon követni. Hogy ma hol vannak a hosszú vándorúton lévő edények, melyekből egy ideig ácsi elődeink is úrvacsoráztak, azt szinte nehezebbnek látszik kideríteni, mint a régi kanyargós utat.

Gyülekezetünk életének régi hétköznapi rörténetei ezek. Gondjai és örömei egyaránt.

Dr. Alföldi Kálmán.

KOMÁROMI SÜLYE ISTVÁN EMLÉKEZÉS A GÁLYARABSÁGRA ÍTÉLT ÁCSI REFORMÁTUS PRÉDIKÁTORRA

Kétségtelen, hogy a 17. sz. emberének fejében a vallás döntő szerepet játszott világnézete kialakításában, s meghatározó volt politikai állásfoglalásában is. A magyar protestantizmus 1671 és 1681 közötti „gyászévtizede” nem csupán egyháztörténeti esemény, hanem megkerülhetetlen Magyarország történelmében is. A „magyar vallás”-ként emlegetett kálvinizmus nem volt a király ellen

összeesküvő rebellis. A későbbiek igazolták, hogy a gályarab prédikátorok kérvényeikben a király jóindulatú segítségét kérték, arra számítottak, hogy az uralkodó védi meg őket a hazai katolikus egyház vezető személyiségeinek kíméletlenségei ellen.

Előre kell bocsátanom, hogy kitérőt teszek a magyar viszonyok mellett a legszükségesebbekre szorítkozva a korabeli európai politikai, társadalmi, vallási

viszonyokra. Meggyőződés, hogy ilyen összefüggések ismeretében helyezhető el az a tragikus sors, amelyben Komáromi Sülye István - Ácsról elhurcolt – gályarabságra ítélt prédikátor élete legtermékenyebbnek ígérkező éveit megcsonkította. Hiszen a pozsonyi vésztörvényszék elé idézésekor mindössze 49 éves volt.

Talán maguknak a protestánsoknak is váratlan volt az evangélium tanításának az az átütő sikere, amely szerint a 16. sz. végén Magyarország lakosságának általános megítélés szerint mintegy kilenc-tized része az új tanítást fogadta el.

Habsburg királyok követték egymást a trónon, a katolicizmus elkötelezettjei. Egységes királyi uralkodást csak egységes vallás mellett tudtak elképzelni, ez pedig a katolikus vallás volt. Oláh Miklós, majd Pázmány Péter – nagy formátumuk vitathatatlan! - munkájával indult az a folyamat, amely aztán lassan érni kezdett.

A 17. sz. közepére a Habsburg állam az európai irányhoz igazodva centralizált abszolút hatalmat kívánt kiépíteni. Segítsége ebben a katolikus vallási ideológia volt, amely rövidesen erőszakos ellenreformációba csapott át. A Habsburg magatartás nem csupán vallási ellenállást, hanem nemesi-nemzeti elégedetlenséget szült. Nem maradtak átlátható mederben az események. A kuszáltság minden időben rossz és veszélyes állapot. A Habsburg kormányzat 1671-ben önkényuralmat vezetett be, az ország belső önkormányzatát biztosító törvényeket hatályon kívül helyezte. Nem engedett nádort kinevezni. Tehát Magyarország alkotmányát felfüggesztette. Az ország helytartójának a király 1673 tavaszán Ampringer Gáspárt, a német lovagrend nagymesterét nevezte ki, tanácsosai magyar katolikus főpapok lettek.

Ebben a helyzetben a magyarok törhetetlen ragaszkodásukat saját szabadságukhoz a Wesselényi Ferenc gróf /nádor, az ország főkapitánya/ nevével jelzett szövetkezés formájában nyilvánították ki. Leleplezték, a legfőbb vezetőket kivégezték. A kivégzettek kivétel nélkül hű katolikusok voltak.

Szelepcsényi György esztergomi érsek az összeesküvést várhatóan követő Habsburg bosszút úgy akarta maga és a katolikus főurak feje fölül elhárítani, hogy azt állította: az összeesküvés egyetlen felelősei a magyar protestánsok. Ügyes érvelés volt. Elhárította Lipót rá való neheztelését, s egyben szabadon és erőszakkal indíthatta el a még mindig protestáns többségű országban a katolizálást. Ezzel az abszolutizmust feladták, illetve az vallásüldözésre korlátozódott.

Elkezdődtek a protestánsok bíróság elé való idézései, pereit. 1673. szept. 23.-ára 33 lelkészt idéztek a pozsonyi törvényszék elé. A terv fő intézője

Szelepcsényi György esztergomi érsek, aki a török megszállás miatt nem Esztergomban, hanem Nagyszombatban és Pozsonyban tartotta udvarát. Ezen intézkedéseiben hűséges segítője Kollonics Lipót bécsújhelyi püspök volt. Kollonics Komáromban született 1631. okt. 26.-án. Itt élt 14 éves koráig. Ezután bécsi egyetemi hallgató, majd katona lett, 19 évesen a Máltai Lovagrend tagja. Hősiesen harcolt a török ellen Krétán és a Dardanelláknál. 1659-ben Széchenyi György pappá szentelte. Ezt követően Lipót császár megbízható és fő tanácsadója lett, kiváltképpen egyházi ügyekben. A pozsonyi vésztörvényszék idején a pozsonyi magyar kamara elnöke. Élete utolsó 12 évében főkancellár, de végig főpap. 1685-től győri püspök, s ettől számítva Győr vármegye főispánja. A győri püspökségben Kollonics püspök határozta meg a 14 kanonoki stallumot /máig érvényes/. Kollonics állítottá Buda töröktől való felszabadulásának emlékére Győrben a Széchenyi téren lévő Mária szobrot 1686-ban. Ki kell térnünk a neki tulajdonított hírhedt mondásra: „Magyarországot előbb rabbá, aztán koldussá, végül katolikussá kell tenni.” Az utóbbi negyed század történeti kutatása azonban úgy látja, hogy ez így nem hangzott el, azonban egyik jelentős műve és személyes működése a mondat szellemét igazolja. Hatalmára jellemző a rab lelkészeknek tett kijelentése: „Ti erősen bíztok a királyotokban, de az ő kegyelme néktek soha sem fog használni, mert adjon tirólatok tízszer parancsolatot kegyelmesen, én százszor megváltoztatom azt.

Visszatérve az 1673. évi lelkészi perre, amely próbaként szolgált, azt mondhatjuk, hogy a terv lényegében sikerrel járt. A fenyegetéssel, kínzással és halállal való szembenézést a beidézettek nem vállalták, meghátráltak. Pozsony környéki lelkészek voltak, főleg lutheránusok.

E siker bátorította fel a törvényszéket, hogy az egész országból, még a török fennhatóság alatti területekről is, az összes lutheránus és kálvinista lelkészeket és tanítókat 1674 márc. 5.-re Pozsonyba rendelték. Az idéző leveleket Szelepcsényi primás, mint törvénykezési helytartó adta ki és írta alá. Tudtukra adta, hogy távollétükben is megtörténik elítélésük. A megidézettek jól sejtették, hogy nem a felsorolt bűnök miatt kell tisztázni magukat, hanem egyetlen vétük van, a vallásuk.

Szelepcsényi György primás Pozsonyba idézte Komáromi Sülye István ácsi prédikátort is. Sülye István Komáromban született 1625-ben. Hazai és külföldi tanulmányok után széles látókörű, európai kitekintéssel rendelkező lelkész volt. Először a győri református gyülekezetben szolgált. Minden ide vonatkozó forrás bizonyítja, hogy a tisztet kitűnő buzgalommal látta el 1653 és 1671 között. Talán

éppen kiemelkedő képzettsége, prédikátori kiválósága miatt történt, hogy 1671 aug. 4.-én Széchenyi György győri püspök a református iskolarektorral és családjával együtt kiűzte a városból a Fehérvári kapun át. /A Fehérvári kapu a mai Baross úton volt, helyét a környezetétől elütő vörös téglából rakott alakzat

jelzi ma az utca járószintjén./ A számkivetés terhét kilenc hónapon át

Mezőörs falu reformátusai vállalták magukra. 1672-ben e számkivetésből hívta meg lelkésznek az Ácsi Református Eklézsia. Nem sokáig élhetett békében, mert egy év és tíz hónap után Szelepcsényi György esztergomi érsek „lázítás vétsége” ürügyén Pozsonyba idézte 1674. márc. 5.-ére. Itt fenyegetéssel „térítvény” aláírására próbálta kényszeríteni. Ami annyit jelentett volna, hogy elhagyja vallását és katolikus hitre tér, vagy feladja papi hivatalát, s visszatérhet családjához. A harmadik lehetőség: elhagyja hazáját, s örökös számkivetésbe megy külföldre.

A törvényszék, mely ezen „lehetőségek” elé állította, 32 személyből állt: elnöke Szelepcsényi György esztergomi érsek volt, jegyzője pedig Lapsányszky János jezsuita. A törvényszék ismertebb tagjai: Széchenyi György kalocsai érsek, Erdődi Pálffi Tamás nyitrai püspök és kancellár, Kollonics Lipót bécsújhelyi püspök, Sennyei István veszprémi püspök, Gubasóczi János pécsi püspök és még sok magas rangú egyházi férfiú. A világiak: Gróf Forgács Ádám kincstárnok, országbíró, gróf Eszterházy Pál, gróf Endrődi Pálffi Miklós pozsonyi főispán, koronaőr, s további főurak. A törvényszék 32 tagja között egy világi volt református, Berényi György, kinek semmi befolyása nem volt, jelentősebb tisztsége sem. Mindezt látva Berényi György felállt s az igazságot nélkülöző eljárást otthagytá.

Szelepcsényi tehetséges ember volt. Álma és egyúttal vállalt terhe volt, hogy azt az ellenreformációs munkát, amit Oláh Miklós elkezdett és Pázmány Péter folytatott, ő végleg befejezze. Sokoldalúságára egyetlen jellemző: a kor egyik legkiválóbb rézmetszője volt. Cselekvéseit azonban az előbb írt törekvései alapvetően befolyásolták, de segítségére voltak főpap társai is. Ezt hűen fejezi ki Széchenyi érsek mondása: „Olyan kötelet fontunk most Magyarországon az evangélikusok számára, amit ha a nyakukba keríthetünk, soha azoknak vallása lábra nem áll.”

Így a már évekkel korábban elkezdett üldözést az 1681.-iki soproni országgyűlés vallásügyi rendelkezéséig joggal nevezzük „gyászévtizednek” /1671-1681/.

Az összes protestáns prédikátor és tanító ellen a lázadás kollektív vádját kovácsolták, azzal a

széltében hirdetett indokkal, hogy „ahány eretnek, annyi áruló”. A másik híres hírhejtő jelszó: „Hajh, ki Kálvin, hajh, ki lutheránus, ebből a Mária országából!” Ekkor – 1657-től – I. Lipót császár uralkodott, akit eredetileg papnak neveltek. Ez legkevesbé lett volna baj, csakhogy királyként is vakbuzgó katolikus papnak vélte magát, s Istennek tetsző dolognak gondolta, ha a más vallásúakat országaiból kiűrtja.

A pozsonyi vésztörvényszék hetekig próbálta megtörni a protestáns lelkészeket. Az ítélet hirdetéséig hol édesgették a katolikus hitre való áttérésre őket, hol meg halállal fenyegették. Végül a hitüket meg nem tagadókat fej- és jószágvesztésre ítélték. Az ítéletet Lipót császár gályarabságra változtatta. Ez vonult be „kegyetlen kegyelem” néven a történelembe. A prédikátorokat előbb az ország különböző börtöneibe zárták az ítélet után, mert Pozsonyban nem volt ennyi rabnak hely. Komáromi Sülye István Lipótvárba került, ahova vele együtt 18 fő gyalog ment. Rajta kívül még egy volt református, a többi evangélikus. Útközben a fegyveres kíséret mellé egy poroszlót adtak, akinek az volt a dolga, hogy kötéllel verte az elítélteket, s azzal fenyegette, hogy ha törvényfa /a települések mellett álló akasztófa/ környékén haladtak el, mindegyiküket felakasztja. Lipótvárba érve Sülye Istvánéktól elvették felső ruháikat, vasba verték őket, majd tömlőcbe zárták. A tömlőcbe vetett papok közé befurakodott néhány jezsuita, akiket „halászásra” küldtek közéjük. Természetesen felismerték őket, „ezért megpirulván elébb állanak.” A börtönbeli sínylődés, verés, éheztetés után a gályákra indították őket. Lábaikat vasba verve, betegen, legyengülve.

Komáromi Sülye István e leírt szenvedések után 1675. máj. 7.-én érkezett Nápolyba, s másnap 50 aranyért eladták gályarabnak többi társával együtt a nápolyi hajókra. A vevők fanyalognak, hogy mit kezdenek majd a beteg, jártányi erejüket is csaknem elvesztőkkel és az idősökkel. /Egy teljes értékű gályarab korabeli értéke 100 arany volt/.

A szentek neveit viselő spanyol gályák /pl: Szent Klára/ viszonyai alig elképzelhetőek. A körülményeket és a bánásmódot leírni szinte lehetetlen, Akik meghaltak, temetőjük a tenger lett.

Ekkor már a jobb érzésű német kereskedők, akik Itáliában éltek, valamint a Bécsben szolgáló református holland és az evangélikus svéd követek mozgósították kormányukat, s rajtuk keresztül egész Európát. Számptalan levelezés, rölpap, szóbeli hír adta közre a rabokról érkező történeteket. Megmentésüknek egyik legismertebb személye Zaffiusz Miklós doktor, a Velencében élő német kereskedőtelep orvosa volt. Ez a telep az ismert Rialto híd mellett volt. Zaffiusz lett a segítség

főszervezője. Főleg a svájci gyülekezetek között. A kereskedőktől a kiváltásukra gyűjtött pénz előteremtője pedig Wetzl György volt a nápolyi német kereskedőtelepen.

Hogyan kerültek spanyol gályákra a magyar lelkészek? Ebben az időben a Nápolyi Királyság és Szicília a spanyol király fennhatósága alá tartozott. Spanyolország és Franciaország háborúban állt egymással. A spanyolok Hollandiától kértek segítséget, s kaptak is. Így került a Ruyter főadmirális hajóhadával a Földközi-tengerre.

A fogoly prédikátorokat pedig a spanyol Alvarez nápolyi alkirálynak adták el azzal a feltétellel, hogy „soha sem cserélés, sem sarc által meg ne szabadulhassanak”. Ezért nem sikerülhetett a Nápolyban élő protestáns német kereskedők ajánlata, mely szerint ők foglyonként akár 100 aranyat is adnak értük, ha ezzel megszabadíthatják őket.

A hollandiai egyetemeken tanult papokat Hollandia mintegy saját papjainak tartotta. Így a magyarokat is, ezért különös gondot fordítottak rájuk. Nem csupán az egységes hivallás miatt. Bruynix bécsi holland követ ezt így írta le: „... a Holland Köztársaságnak a közös hit alapján joga van arra, hogy a felségjogok megtartása mellett a református magyarokkal szemben úgy járjon el, mintha azok bizonyos tekintetben a köztársaság polgárai lennének.” Tehát Hollandia nem csupán képezte egyeteméin a papokat, hanem gondjaik esetén a lehetséges védelem kötelességét is vállalta.

A számtalan kérvény, amit a gályarabok írtak, eredménytelen volt a bécsi udvarnál. Nem jelentett több reményt a lelkészek saját gyülekezeteihez írt levele sem, amiben gyűjtést kértek elsősorban, hátha mégis kiválthatók lesznek. Ilyen levelet írt Alistáli György szőnyi prédikátor otthoni híveihez. Ebből a levélből értesülhettek az ácsiak, hogy Komáromi Sülye István még életben van, mert az ilyen levelekben mindig kitértek rabtársaik állapotára is.

Nagyobb lehetőségnek látszott a nemzetközi összefogás, valamint az a tény, hogy a Hollandiában élő katolikusok a magyarokkal törtétek miatt igen kényelmetlen helyzetbe kerültek. Ezt egy hollandiai katolikus lelkész tudatta Lipót császárral. Hollandia, Svédország és az itáliai német lutheránus kereskedők akciója a szabadítás érdekében egyre ígéretesebbnek ígérkezett. A szervezés fő csomópontja Svájc volt, elsősorban Zürich városa. Zaffiusz doktor Velencéből velük tartotta elsősorban a kapcsolatot. Az időszakból nagyszámú levélváltás, nagyköveti emlékirat stb. ismeretes. Az eredmény nem maradt el. Lipót kénytelen volt meghátrálni, s 1676. febr. 15.-én értesítette a közbenjáró Bruynix holland nagykövetet, hogy a magyar protestáns gályarab

prédikátorok szabadon bocsátását febr. 8.-án megengedte.

Ruyter 1676 febr. 11.-én a szabadítást véghezvitte. A spanyol gályákról az elgyötört, beteg embereket saját hajójára vitette, ahol ruhát és élelmet kaptak. Köztük volt az Ácsról származó Komáromi Sülye István is.

Lipót gályarabokat szabadon bocsátó rendeletének záradéka azonban változatlanul kikötötte: A hazába többé vissza nem térhetnek!” Emlékezzünk csak arra, hogy a pozsonyi vésztörvényszék előtt ezt a formát is kínálatul kapták, tehát a császár véleménye nem változott.

A kiszabadított 26 lelkész között ott volt az ácsi gályarab prédikátor is. Egyik nagy segítőjük, Gennatiusz Éliás János velencei szeszereskedőnek egy albumba emléksorokat írtak a megszabadítottak. Az album 59.-ik oldalán találhatjuk Komáromi Sülye István emléksorait, melyben leírta, hogy 18 évi győri szolgálat után ment Ácsra. A bejegyzés ideje 1676. máj. 8. Gennatiusz emlékalbuma jelenleg az oxfordi Bodleian könyvtárban található.

Megemlítendő még, hogy Velencébe jutásuk sem volt könnyű. Maga a nápolyi alkirály ajánlotta, hogy a szárazföldön veszélyes lenne az utazás. Ruyter ezért Nápolyból a Szicília közelében lévő Szent Margit nevű kereskedelmi hajón szállította őket Velencébe.

Velencéből Zürichbe kilenc magyar lelkész érkezett, közöttük Komáromi Sülye István, ahol közel két esztendeig tartózkodott, mivel haza nem jöhetett. Tanult, és egészsége helyreállítására törekedett.

Az élet tragédiája, hogy Ruyter admirális a szicíliai partok környékén zajló tengeri csatában, melyet a francia hajóhaddal vívott, még ugyanezen év ápr. 22.-én egy ágyúgolyótól halálos sebesülést szenvedett. Az ácsi prédikátor zürichi tartózkodása közben figyelte a hazai viszonyokat. Sokat kockáztatva ugyan, de már 1678-ban, négy évi távollét után hazajött Ácsra. A kockázatot az jelentette, hogy még mindig érvényben volt Lipótnak az a rendelete, hogy nem térhetnek vissza hazájukba. A hazatérés tilalmát csak az 1681.-dik évi soproni országgyűlés vallásügyi cikkei oldották fel. A prédikátorok többsége ezután tért haza.

Érdemes felhívni a figyelmet az ácsi reformátusok magatartására. Ugyanis a hátrahagyott gyülekezetek – kényszer alatt – elég vegyesen viselkedtek. Ácson az eklézsia tagjai világi vezetőikkel az élen eltartották az elítélt prédikátor családját. Ez egyben azt a bizodalmat is jelenti, hogy ártatlanságában bizonyosak voltak.

Nem maradtak lelkész nélkül sem, mert Gál András személyében ideiglenes prédikátort hozattak, nem titkolva előtte, hogy megbízatása csak a szükséges időre szól. Másrészt pedig egy időre az itthon lévő

rektor is segített, mivel lelkészi képesítése is volt. A helyettesítők tisztességgel ellátták feladatukat, s az ácsi református közösség megmaradt. Nem érvényesült az a szándék, hogyha elviszik a pásztort, a nyáj szétszéled. Ácson a gyászévztized alatt nem szünetelt még rövid időre sem az egyházi élet. Ez nagy dolog, mert sok gyülekezet csak a 18. században tudott újraalakulni, vagy végleg elsorvadt. Komáromi Sülye Istvánt hazatérése után rövidesen az egyházmegye seniorává /esperes/ választották. Ebben a tisztségben halt meg Ácson 1686-ban. Az ácsi temetőben temették el. Az akkori temető pedig a mai Igmándi út, az Ady Endre utca és a mai Temetősor között terült el. Valahol ezen a ma már beépített területen nyugszik, ugyanis az 1989-ben felszámolt Öregtemetőt csak az ő halálát követően, körülbelül a század fordulóján kezdték megnyitni. Mindez egy 1836-ban készült kéziratos térképről pontosan leolvasható. Az említett területet a térkép még meglévő „régí temető”-ként jelöli. Természetesen rajta van már a későbbi öreg temető is. A régi Ács kutatásának kulcsfontosságú dokumentuma e térkép, mivel őrzi, illetve jelöli a régi viszonyokat, de ábrázolja a rajzolás időpontjának helyzetét is. A térkép az 1830-as évek közepén zajló ácsi úrbéri per melléklete volt, mely mára elsőrendűvé lépett elő a kutatás szempontjából.

E kitérő után a gályarab Komáromi Sülye Istvánhoz visszatérve: tudjuk róla, hogy börtönében és a hajón töltött rabsága idején az alábbi bibliai ígét tartotta különösen szeme előtt: Jer. 10: 23-25. A szüntelen imádkozás mellett igen sokat énekelték a zsoltárokat. Különösen gyakran a 10., 79., 83., 86., 88., 94., 96. énekekkel vigasztalták egymást, kérték az Úr segítségét. Szabadulásuk óráiban pedig a 46., 116., 124., 128. zsoltárt énekelték.

Fennmaradt az is, hogy a Biblia „olvasása” hogyan történt. Nem természetes, de Bibliát nem vihettek magukkal, illetve a náluk lévőket már korábban elvették tőlük. Így azután az történt, hogy egyes

kedves bibliai könyveiket a rabok valamennyien kívülről tudták szó szerint idézni. Szinte összeállt így az egész Szentírás. Fennhangon mondta mindegyikük a maga részét. Tehát nem csupán a véstörvényszék színe előtt vallották és tartották meg hitüket, hanem a legsanyarúbb viszonyok közt gyakorolták is. Mindenképpen feltűnik, hogy a különös kínokat szenvedők között viszonylag ritkán találjuk az ácsi prédikátor nevét. Nem kivételezett volt ő, hanem talán különleges fizikai adottsága lehetett, és még viszonylag fiatal volt.

A szenvedéseket tűrő prédikátorok gyülekezetei és a feleségek mindent megtettek szeretteik kiszabadításáért. Tudjuk, hogy a szőnyi gyülekezet gyűjtött a költségekre, s talán ezt tette az ácsi eklézsia is, mivel ismerjük, hogy a két szomszédos lelkész, Komáromi Sülye István és a szőnyi Alistáli György igen jó barátságban voltak. /A mai Komárom még nem létezett, csak egy hídfő, így volt szomszédos Ács és Szőny./ Fennmaradt egy 1676. márc. 5.-én írt levél a svájci reformátusokhoz, melyben a feleségek kérik, köztük Komáromi Sülye Istvánné is, hogy járjanak közben az uralkodónál, hogy a férjeket ne sújtsák további tiltással a hazatéréstől, hanem engedjék haza őket szolgálatuk folytatására. Válaszul Lipót 1676. márc. 20.-án változatlanul csak külföldi letelepedést engedélyezett. Így válik érthetővé, hogy az ácsi, a Krisztus vérén megváltott szolga 1686.-dik évi engedély nélküli hazatéréssel mekkora veszélyt vállalt. Hogy nem történt felelősségre vonás, abban bizonyosan része lehetett az ácsi eklézsia egységes kiállásának. Példát mutatott lelkész és gyülekezet. E kettő nem választható el egymástól. Komáromi Sülye István emlékét őrizve az előbb írt zsoltárok ébren tartásának szükségességét érzem. Mint ahogy elmaradhatatlannak tartom céladományokból egy emlékeztető tábla elhelyezését is a Templom belső falán.

Dr. Alföldi Kálmán